

Äidinkielen opetus

Äidinkielen opetus on keskeinen osa koulutusta. Sen avulla oppilaat oppivat käyttämään kieltä sujuvasti ja luontevasti. Opetuksessa korostetaan kielen ymmärtämistä ja ilmaisua sekä kielen kulttuurista ja historiallista taustaa. Opetus on monipuolista ja sisältää lukea, kuulla, puhua ja kirjoittaa.

Äidinkielen opetus on osa koulun kokonaisvaltaista opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset taustat ja kielenkäyttötarpeet. Opetus on vuorovaikutteista ja tukee oppilaiden oppimista ja itsenäistä työskentelyä.

Äidinkielen opetus on osa koulun kokonaisvaltaista opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset taustat ja kielenkäyttötarpeet.

Äidinkielen opetus on osa koulun kokonaisvaltaista opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset taustat ja kielenkäyttötarpeet.

Äidinkielen opetus on osa koulun kokonaisvaltaista opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset taustat ja kielenkäyttötarpeet.

Äidinkielen opetus on osa koulun kokonaisvaltaista opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset taustat ja kielenkäyttötarpeet.

Äidinkielen opetus on osa koulun kokonaisvaltaista opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset taustat ja kielenkäyttötarpeet.

Äidinkielen opetus on keskeinen osa koulutusta. Sen avulla oppilaat oppivat käyttämään kieltä sujuvasti ja luontevasti.

Opetuksessa korostetaan kielen ymmärtämistä ja ilmaisua sekä kielen kulttuurista ja historiallista taustaa. Opetus on monipuolista ja sisältää lukea, kuulla, puhua ja kirjoittaa.

Äidinkielen opetus on osa koulun kokonaisvaltaista opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset taustat ja kielenkäyttötarpeet. Opetus on vuorovaikutteista ja tukee oppilaiden oppimista ja itsenäistä työskentelyä.

Äidinkielen opetus on osa koulun kokonaisvaltaista opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset taustat ja kielenkäyttötarpeet.

Äidinkielen opetus

Miten Suomeen-palajaat sopeutuvat

Ruotsista Suomeen muuttaneet oppilaat suomalaisessa koulussa

Suomeen muuttaa ulkomailta vuosittain n. 1 000 oppilasta, jotka sijoittuvat joko peruskouluihimme tai lukioihimme. Näis-

tä oppilaista puolet tulee Ruotsista. Suomen ja Ruotsin välisen muuttoliikkeen laantumisen vuoksi on Ruotsista muuttavien oppilaiden määrä ollut hie- man pienenevä. Suurin osa palaavista oppilaista on joko syntynyt Ruotsissa tai muuttanut sinne ennen kouluikää. Ruot- sinsuomalaisen perheen muuttopäätök- seen vaikuttaakin melkoisessa määrin lasten koulunkäynti. Monet vanhemmat haluavat lastensa käyvän koulunsa Suomessa, ja näin ollen muutto tapah- tuu siinä vaiheessa, jolloin lapsi tulee oppivelvollisuusikänsä. Ne oppilaat, jotka ovat jo aloittaneet koulunkäyntinsä Ruotsissa, voivat tulla Suomeen joko suomalaisluokilta (yleensä ala-asteelta, lk. 1–3, tai keski-asteelta, lk. 4–6) tai yhdysluokilta, joissa on noin puolet suomalaisoppilaita ja noin puolet ruotsa- laisoppilaita, taikka ruotsalaisluokilta. Siirtolaisoppilaat ovat voineet saada opetusta omassa äidinkielellään (koti- kieli) n. 2 tuntia viikossa; lisäksi he ovat voineet saada opintojen ohjausta omalla äidinkielellään. Kotikielen opetukseen osallistuminen on vapaaehtoista; kotikie- liseen opintojen ohjaukseen voi koulu tarvittaessa määrätä oppilaan.

Ruotsissa on nykyään n. 29 000 suo- malaislasta peruskoulussa. Näistä n. 26 % käy joko kotikielistä luokkaa tai yh- dysluokkaa. Peruskoulua käyvistä suo- malaisoppilaista n. 70 % osallistuu koti- kielen opetukseen.

Suomeen muuttavat oppilaat

Vuonna 1986 julkaistun tutkimuksen mukaan (Paluuoppilaiden sopeutuminen, Siirtolaisuusinstituutti 1986: A 13) tulee noin puolet paluuoppilaista suomalais- luokilta ja vain noin kolmasosa ruotsa- laisluokilta.

Näin ollen voidaan sanoa, että valta- osa Suomeen muuttavista ruotsinsuoma- laisista oppilaista on saanut opetusta äi- dinkielellään ja äidinkielellään. Tämä näkyy selvästi oppilaiden sopeutumisessa suomalaiseen kouluun ja heidän koulu- menestyksessään. Suurin osa Suomeen

muuttavista ruotsinsuomalaisista oppi- laista tulee Lapin, Oulun tai Vaasan lääniin. Uudenmaan lääniin ulkomailta vuosittain tulevista n. 400 oppilaasta tu- lee n. 100 Ruotsista.

Yleensä nämä oppilaat tulevat ala-as- teen luokille (n. 70 %), nimenomaan en- simmäisille luokille. Yläasteelle tulevista oppilaista (n. 25 % kaikista ulkomailta muuttaneista) aloittaa suurin osa kou- lunkäyntinsä 7. luokalla, ja lukioon op- pilaat tulevat yleisimmin 1. luokalle. Tämäkin osoittaa, että Suomeen paluun ajankohta on harkittu silmällä pitäen lasten koulunkäynnin vaiheita. Kaikista vuosittain maahamme ulkomailta muut- tavista oppilaista aloittaa n. 16 % kou- lunkäyntinsä ruotsinkielisissä kouluissa.

Ruotsissa ovat suomalaisoppilaan mahdollisuudet saada opetusta äidinkie- lessään ja äidinkielellään parantuneet vuosien mittaan. Ruotsi on useiden vuosien ajan kouluttanut paitsi kotikielen opettajia myös suomenkielisiä luokan- opettajia ala-asteelle ja keskiasteelle. Osittain tästä syystä ei Suomeen muut- tavilla oppilailta ole sopeutumisessa Suomen kouluun enää yhtä suuria vai- keuksia kuin seitsenkymmenluvulla oli. Paitsi Ruotsin koulun toimista tämä joh- tuu tämä myös siitä, että palaaajilla on melko vakiintunut tausta: muuttopäätös on yleensä hyvin suunniteltu ja valmis- teltu, ja Suomen koulu on paremmin valmistautunut ottamaan vastaan näitä oppilaita.

Miten oppilaat sopeutuvat ja menestyvät

Siirtolaisuusinstituutissa tehtyyn oppi- laiden sopeutumista ja menestymistä koskevaan tutkimukseen osallistui yh- teensä n. 370 Ruotsista Suomeen muut- tanutta 1.–9. lk:n oppilasta neljästä eri läänistä. Näistä 16 % kävi maamme ruotsinkielisiä kouluja. Oppilaat vastasi- vat kyselylomakkeeseen ja kirjoittivat aineen. Tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden vanhempia ja opettajia haas- teltiin kyselylomakkein.

Äidinkielen opetus

Ruotsista Suomeen muuttavat oppilaat sopeutuvat Suomen kouluun ylimalkaan yhtä hyvin kuin Suomessa koko ajan koulua käyneet. Sopeutumiseen vaikuttaa kuitenkin se, millä kielellä he ovat saaneet opetusta Ruotsissa. Parhaiten sopeutuvat ne suomenruotsalaiset oppilaat, jotka jatkavat koulunkäyntiään Suomessa ruotsinkielisissä kouluissa. Eniten sopeutumisvaikeuksia on taas täysin suomenkielisten perheiden lapsilla, jotka aloittavat koulunkäyntinsä Suomessa ruotsinkielisessä koulussa.

Suomalaisoppilas on Ruotsissa koulua käydessään oppinut hieman meikäläisesti poikkeavat työskentelytavat. Opettajan rooli on ohjaava ja organisoiva, suunnittelu kuuluu jokaisen oppilaan koulupäivään, yksilötyöskentely ja ryhmätyöskentely ovat etusijalla. Oppilaita pyritään opettamaan aktiivisiksi tiedonhankkijoiksi ja käyttäjiksi. Niinpä paluuoppilas on Suomen koulussakin avoin, yhteistyökykyinen ja aktiivinen oppilas. Opettajat ovat sitä mieltä, että Ruotsista Suomeen palannut oppilas on usein halukkaampi käymään koulua kuin luokkatoverinsa, joka on käynyt koko koulunsa Suomessa.

Koulumenestys

Paluuoppilas menestyy Suomen koulussa lähes yhtä hyvin kuin Suomessa koulua käyneet oppilaat. Joitakin keskiarvovertailuja on voitu tehdä; on todettu, että paluuoppilaan keskiarvo on noin kaksi kymmenystä matalampi kuin suomalaisoppilaan. Useimmiten tämä johtuu alussa puutteellisesta äidinkielen taidosta: oppilaalla voi olla oikeinkirjoitusvirheitä ja taivutusvirheitä, ja sanavarasto voi olla suppea varsinkin reaaliaineiden alalla, samoin abstraktin sanaston hallinta heikkoa. Puutteet voidaan kuitenkin korjata tukiopetuksen avulla.

Tutkimuksen mukaan on paluuoppilaiden äidinkielen keskiarvo (suomen kielessä) 7,1. Opettajien arvioiden mukaan selviytyy äidinkielen opinnoista maamme suomenkielisissä kouluissa 12

% paluuoppilaista keskimääräistä heikommin, 40 % yhtä hyvin kuin muu luokka ja 32 % keskimääräistä paremmin.

Matematiikka on toinen aine, joka aiheuttaa ongelmia Ruotsista muuttaneille oppilaille. Suomen ja Ruotsin matematiikan opetussuunnitelmat etenevät eri tahtiin, ja ylimalkaan on Suomen kouluissa annettava matematiikan opetus teoreettisempaa kuin Ruotsin kouluissa. Kun opettaja tietää, mistä oppilaan vaikeudet matematiikassa johtuvat, voidaan tukiopetus suunnitella niin, että oppilas vähitellen pääsee suomalaisluokan tasolle. Yläasteen oppilaat kokevat vaikeiksi aineiksi Suomen koulussa matematiikan ohessa fysiikan, kemian ja historian.

Sen sijaan vieraiden kielten opiskelu ei paluuoppilaille yleensä tuota vaikeuksia. Noin neljäsosa Ruotsista palanneista oppilaista arvioi olevansa kaksikielisiä, ja noin puolet tutkimukseen osallistuneista oppilaista osaa ruotsia ainakin tyydyttävästi. Tämä seikka pitäisikin ottaa huomioon ruotsin kielen tunneilla suomalaisissa kouluissa. Näitä oppilaita voidaan käyttää opetuksessa apuvoimina, jolloin he itsekin kokisivat saavansa ruotsin opetuksesta hyötyä. Opettajilta tämä vaatii erilaista suunnittelua kuin aiemmin.

Yläasteen oppilailta tiedusteltiin tutkimuksessa heidän jatko-opintosuunnitelmiaan. Paluuoppilaat haluavat oppivelvollisuuskoulun jälkeen yleensä jatkaa opintojaan ammatillisissa oppilaitoksissa ja hakeutua tämän jälkeen teollisuuteen tai palvelualoille. Keskimääräistä harvemmin haluaa Ruotsista muuttanut suomalaisoppilas jatkaa opintojaan lukiossa.

Yhtenä ongelmana on tiedonvälitys. Ruotsin koulussa oppilaat saavat numeerollisen todistuksen ensimmäistä kertaa 8. luokan syyslukukauden päätteeksi. Nuoremmilla oppilailta on mukana yleensä vain ns. muuttoilmoitus, josta käy ilmi oppilaan nimi, hänen käymänsä koulu, sekä luokka-aste. Suomen ja Ruotsin välisessä yhteisissä opettajien

täydennyskoulutustilaisuuksissa on jouduttukin korostamaan tiedonvälityksen merkitystä. Olisi hyvä, jos oppilaalla olisi Suomeen tullessaan mukanaan ainakin joidenkin aineiden oppikirjat, ehkäpä vielä opettajan lähettämä kirje, josta suomalainen opettaja näkee mihin hän tarvittaessa voi ottaa yhteyttä.

Suomen koulun tukitoimet

Kuten edellä on jo todettu, johtuu paluoppilaiden hyvä sopeutuminen Suomen kouluun osittain myös niistä toimista, joihin Suomessa on ryhdytty paluun helpottamiseksi.

1970-luvun alussa, jolloin Suomen ja Ruotsin välinen muuttoliike kääntyi Suomelle positiiviseksi, kiinnitti valtiolta huomiota näihin oppilaisiin. Tuolloin saatiin tulo- ja menoarvioon määräraha ulkomailta muuttaneiden oppilaiden tukiovetusta varten. Kuluvana vuonna on määrärahan suuruus 2 400 000 markkaa, ja se on tarkoitettu peruskoulussa annettavaan tukiovetukseen. Valtio korvaa opetuksesta aiheutuneet kustannukset kunnille jälkikäteen täysimääräisinä.

Ruotsista tulleista oppilaisista n. 70 % saa tukiovetusta ainakin koulunkäyntinsä alkuvaiheessa. Yleensä opetusta annetaan 1–2 tuntia viikossa. Eniten opetusta annetaan äidinkielessä ja matematiikassa.

Vuonna 1982 alkoi Suomi järjestää täydennyskoulutusta paluoppilaiden opettajille. Seuraavana vuonna tuli Ruotsi toimintaan mukaan, ja siitä lähtien ovat täydennyskoulutuskurssit olleet kahdenvälisiä. Kursseihin osallistuu sekä suomalaisia että ruotsinsuomalaisia opettajia.

Kurssien tarkoituksena on antaa kummankin maan opettajille tietoa maamme kouluista, pohtia paluoppilaiden ongelmia ja löytää ratkaisuja niihin. Tällöin ei opettaja ole aivan uuden tilanteen edessä saadessaan luokkaansa ulkomailta muuttavan oppilaan.

Luokattoman erityisopetuksen läänin-

kouluttaja kussakin läänissä on asiantuntija myös paluoppilaskysymyksissä. Syyslukukauden aikana on lääninkouluttajilla käytössään ns. konsultaatiopäiviä, jolloin he voivat käydä eri kouluissa antamassa apuaan paluoppilaskysymyksissä.

Kouluhallitus on lisäksi teettänyt ja tehnyt opettajien avuksi erilaista kirjallista materiaalia (esim. Suomen ja Ruotsin matematiikan opetussuunnitelmien välinen vertailu, sanastolistoja, ohjeet paluoppilaiden opettajille jne.). Materiaali on maksutta tilattavissa kouluhallituksesta.

Kielitaidon ylläpito

Osa Ruotsista Suomeen palaavista oppilaisista hallitsee ruotsin kielen hyvin, toiset jopa niin hyvin, että heitä voidaan pitää kaksikielisinä. Useinkaan koti ei kuitenkaan pysty pitämään yllä lasten hyvää kielitaitoa, ja muu ympäristö on yleensä suomenkielinen. Paluoppilaiden tukiovetustunteja ei hyvän kielitaidon ylläpitoon voida käyttää.

Ruotsin kieli on se pääoma, jonka Ruotsista Suomeen muuttavat lapset mukanaan tuovat ja jota Suomi tarvitsee. Tästä syystä on opetusministeriön asettama vieraskielisten lasten äidinkielen opetuksen työryhmä ehdottanut, että myös sellaisille ulkomailta Suomeen muuttaville oppilaille, jotka hallitsevat jotakin vierasta kieltä hyvin, voitaisiin antaa kielitaidon ylläpitoon tähtäävää opetusta samoin edellytyksin kuin nykyään annetaan pakolaisoppilaille heidän äidinkielessään. Vuoden 1988 budjettiin on varattu määräraha tähän tarkoitukseen.

Paluoppilaiden tukiovetusta voidaan nykyään antaa vain peruskoulussa. Lukioon saapuu vuosittain n. 60–70 oppilasta ulkomailta, osa Ruotsista. Nykyään joudutaan näiden oppilaiden tukiovetus hoitamaan tavanomaisin keinoin, mikä aina ei ole osoittautunut riittäväksi. Tästä syystä on tulevaisuudessa tarkoitus saada lukioon samanlainen pa-

